

İRAN AZERBAYCAN'A YAKLAŞIYOR

15.11.2017

Dünya Bülteni (14 Kasım 2017)

Sovyetler Birliği'nin yıkılmasıyla birlikte Kafkasya'da Azerbaycan, Ermenistan ve Gürcistan gibi cumhuriyetler kuruldu. Bu ülkelerin bağımsızlıklarını kazanmalarından itibaren İran, stratejik bir bölge olarak gördüğü Kafkasya'nın bu oyuncularıyla dostâne ilişkiler yeğledi. İran'ın Ermenistan'la münasebetleri "çok iyi" iken Gürcistanla ise "dengeli" seyrediyor. İran-Azerbaycan ilişkileri ise, Bakü'nün İsrail'le olan yakınlaşmasıyla zaman zaman gerilse de ipler hiç koparılmadı. Öyle ki son yıllarda Bakü ve Tahran yönetimleri, diğer iki Kafkas cumhuriyeti Gürcistan ve Ermenistanla olan ilişkilerinin toplamından daha etraflı bir işbirliği halinde.

Kafkasya Araştırmaları Merkezi (CSI) mensubu Cafer Haş, "İran, müstakil bir devlet olmasından sonra Azerbaycan'ı hem politik hem de ekonomik olarak destekledi. Ancak daha kapsamlı bir işbirliğine sekte vuran mânialar da oldu. Bu coğrafyada son yıllarda meydana gelen gelişmeler, Bakü yönetimini İran-Rusya eksenine daha dikkatli yaklaşmaya sevketti. İran da bundan memnun kaldı ve Tahran-Bakü arasındaki karşılıklı hukuk daha bir arttı.

Hasan Ruhani'nin 2013 yılında İran cumhurbaşkanı seçilmesinden sonra iki ülke arasındaki münasebetlerde gözle görülür bir artış yaşandı. Zira Ruhani hükümeti komşu ülkelerle temasta kalma stratejisi güdüyor. Son yıllarda iki ülke arasındaki ilişkilerin nasıl evrildiğini daha iyi anlamak için 2012'nin sonundan 2016'nın ağustos ayına kadar İran'ın Bakü büyükelçiliğini yapan Muhsin Pâkâyin ile konuştuk:

"İran ve Azerbaycan şimdiye dek 103 anlaşma imzaladı. Bunların 30'u petrol, doğalgaz, petrokimya ve farklı başlıklarda imzalanmış ticaret anlaşmaları. Halihazırda iki ülke arasındaki ticaret hacmi 500 milyon dolar. Gelecek sene bu rakam daha da artacak," diyor Pâkâyin.

Yine iki ülke arasında startı verilmiş birkaç proje daha var. Mesela Azerbaycan'da inşa edilecek ve her yıl 10 bin otomobil üretecek bir fabrika gibi. Yine önümüzdeki ay iki ülkeye yayılmış Astara bölgesindeki demiryolu hattının işlemeye başlaması bekleniyor. Yine İran'ın Reşt şehri ile Azerbaycan Astara'sı arasında bir başka demiryolunun inşası sürüyor. Bakü yönetimi bu demiryolu için 100 milyon dolar ayırmaya hazır olduğunu ifade etti.

Kuzey-Güney Transport Koridoru'nun (NSTC) bir parçası olan bu demiryolu projelerine her iki ülke de çok ihtimam gösteriyor. İran Ekonomi Bakanı Mesud Kerbasyan'ın geçtiğimiz ekim ayki Azerbaycan ziyaretinde sarf ettiği şu sözleri İran basınında yer aldı: "Demiryolları İran'ın 14 güney, doğu ve batı komşusunu Azerbaycan'a; Azerbaycan'ı da Basra Körfezi'nden Güneydoğu Asya'ya

bağlayacak."

İki komşu yeni işbirliği anlaşmaları için de görüşmelere başladı. Listede, Azerbaycana yapılması planlanan bir otobüs fabrikası ve sağlık tesisleri var. İlaveten İran, kuzey komşusunun tarım sektörünü modernize etmeye hazır olduğunu da ifade etti. Ajanda da, Azerbaycandaki mali ve zirai işler ile iki ülke para birimlerinin ticari mübadelelerde kullanılmasını mümkün kılacak bağımsız bir bankanın kurulması da var.

Resmi rakamlara göre İran ve Azerbaycan arasındaki ticaret 2016 yüzde 70 arttı. 2017nin ilk dokuz ayında ise yüzde 30 arttı. Azerbaycan cumhurbaşkanı İlham Aliyev, geçtiğimiz günlerde Tahrana gerçekleştirdiği resmi seyahatinden önce konuya dair memnuniyetini, iki ülke arasında varılan anlaşmaların uygulandığı görüldüğü, sözleriyle belirtti.

Komşular arasındaki işbirliği sadece ticaretle de sınırlı değil. Ekim ayında Baküde buluşan taraflar, askeri ilişkilerini geliştirmek üzere ilk müşterek savunma işbirliği toplantısını yaptılar.

Pâkâyin devam ediyor: İki ülkenin siyasi ilişkileri gibi ekonomik ilişkileri de her geçen gün daha da büyüyor. İran, yakın gelecekte Azerbaycanın en büyük ticaret partneri olabilir.

Bu itibarla, Tahran ve Bakü hükümetleri arasında beş yıldır dondurulmuş vaziyette kalan müşterek ticaret komisyonları Ruhaninin 2013 yılında cumhurbaşkanı seçilmesinden sonra tekrar canlandı. O tarihten sonra da yıllık toplantılar gerçekleştiriliyor. İki ülke arasında 10u cumhurbaşkanlığı seviyesinde olan düzinelerce üst mertebe ziyaret gerçekleşti.

Ruhani ve Aliyev arasındaki son görüşme ise 1 Kasım'da, Tahranda oldu. Bu defa üçüncü bir isim de onlara katıldı: Vladimir Putin. Aynı gün yapılan ortak basın toplantısında Ruhani, ilişkileri geliştirme yönündeki kararlılığını şu sözlerle tekrarladı: Dünyayla, bilhassa da dünyayla sıkı temas içinde olmak bizim kritik bir strateji. Moskova ve Baküyle ilişkilerimizi geliştirecek her yola varız.

Pâkâyin, Tahran ve Bakü arasındaki işbirliğinin çeşitli sahalara da intikal edebileceği fikrinde: İki ülke müştereken Hazar Denizine yatırım yapabilir. Hakeza baraj ve elektrik santralleri inşaatı veya teknoloji paylaşımı gibi hususlarda da beraber hareket edebilirler.

İki taraf arasındaki işbirliği daha ziyade ekonomik mahiyette olsa da Cafer Haş, bunun siyasi anlaşmazlıkları da çözmeye yardım edebileceğini düşünüyor. Mesela Hazar Denizinin hukuki statüsü gibi: Tahran ve Bakü ilişkilerinin bu noktada oluşu ekonomik bir temelden ziyade tarafların iyi niyetine dayanıyor. Son yıllarda ticaret ve ekonomik ilişkilerin gelişmesinde bölgedeki işbirliği de etkili oldu. Bu temasın devamı, karşılıklı güveni daha da sağlamlaştıracak ve bu iki devletin politikalarını birbirine daha da yakın kılacaktır, diyor Haş.

Artan alışverişe rağmen İranın Azerbaycanın ithalatındaki 9.2 milyar dolarlık payı hala cüzi bir miktar denebilir. 2016 yılında İran, Azerbaycana yalnızca 359 milyon dolarlık mal ihracatı yaparken bu, Azerbaycanın toplam ithalatının yüzde 4üne tekabül ediyor. Önümüzdeki yıllarda bunun değişeceği aşikardır.

Kaynak Al Monitor

Dünya Bülteni için çeviren: Mustafa Doğan

Kaynak/Source: